

Oppi- historioitsijat kokoontuivat Meksikossa

■ Kun Liègessä neljä vuotta sitten äänestettiin Tieteenhistorian ja -filosofian kansainvälisen unionin tieteenhistorian jaoston (IUHPS/DHS) seuraavasta kongressipaikasta, Ciudad de México voitti selkein äänin sekä New Yorkin että Pekingin. Lieneekö monella ollut mielessään ajatus, että New Yorkiin voi tulla muutenkin asiaa mutta Meksiko on toista maata.

Heinäkuussa 2001 kongressi sitten oli käsillä. Suomen Tiedeseuran suosiollisella avustuksella lähdin sinne Suomen kansallisen komitean edustajana, eikä paikalla TKK:n Jouko Seppäsen lisäksi muita suomalaisia ollutkaan, professori Erkki Kourikin enemmän vain pistäytymässä. Osanottajalistaan oli merkitty väkeä kaikkiaan 57 maasta, mutta listat pettäivät: moni jää tulematta, ja todellinen määrä on aina pienempi kuin ilmoittautuneiden luku. Vahvimpia joukkueita olivat, kuten odottaa saattoi, Ranska, Saksa, Japani, Venäjä, Britannia ja Yhdysvallat, mutta latinalainen Amerikka oli ymmärrettävästi poikkeuksellisen vahvasti edustettuna: Argentiinasta oli merkitty 26 henkeä, Brasiliasta 40 ja isäntämaasta Meksikosta peräti 128 henkeä, mikä kuitenkin kertoo enemmän yleisestä kiinnostuksesta kansainväliseen

kongressiin kuin meksikolaisen tieteenhistorian erinomaisesta laajuudesta. Espanjaa – ja portugalia – puhuvien maiden suuri edustus aiheutti sen että varsin suuri osa esitelmistäkin oli espanjankielisiä, mikä puolestaan ei houkutellut sitä suurta enemmistöä jonka espanjantaito oli vähäinen tai olematon. Pohjoismaiden edustus oli yllättävän niukka, jopa oppihistorian suurvallasta Ruotsista oli vain kolme henkeä, Norjasta kaksi saksalaista ja vanha tuttava professori Nils Roll-Hansen, eikä tanskalaisiakaan ollut kahta enempää. Matka oli tietenkin pitkä, mutta ruotsalaiset, varsinkin professori Tore Frängsmyr, ovat aikaisemmin olleet hyvinkin aktiivisesti mukana. Baltiaa edusti yksinään liettualainen professori Krikštopaitis, vanhoja tuttuja hänkin.

Kongressin tieteellistä sisältöä olisi mahdotonta edes yrittää selostaa, kun pelkästään abstraktikirjoista toinen käsitti yli 600 ja toinen yli 300 sivua ja kirjoittajien nimiä oli vastavasti lähes tuhat. Yleiseksi teemaksi oli otettu ”tiede ja kulttuurien moninaisuus” – *science and cultural diversity* – mutta se oli todella niin yleinen, että samoihin puitteisiin mahtui mitä hyvänsä. IUPHS/DHS:n eri toimikuntien järjestämiä ”symposioita” mahtui ohjelmaan kuutisenkymmentä; esimerkkeinä tulkoot mainituiksi ”tiede ja teknologia muinaisessa Meksikossa”, ”tieteen ja teknologian monumenttien kulttuurinen ja tieteellinen arvo historiallisissa kaupungeissa”, ”ekologia ja kemian historia”, ”keräily, museot ja matkat” sekä ”hammassäryn käsite ja

hoito”. Varsinaisen tieteenhistorian ohella teknologia on vanhastaan kuulunut kongressien piiriin, ja nyt oli myös lääketieteen historialle avattu portit, huolimatta siitä että tällä alalla on omat toistuvat maailmankongressinsa. Niinpä noin kolmeenkymmeneen ”tieteelliseen sektioon” kuului myös lääketieteen historia, joskin muuten noudatettiin melko perinteistä tieteiden jaotusta; oman huomionsa ansaitsevat toki sektiot ”opetuksen ja popularisoinnin kehityksestä”, ”taiteesta ja tieteestä”, ”tieteestä ja yhteiskunnasta” sekä ”tieteestä ja kulttuurista”. Yksipuolisuudesta ei kongressia hevin voisi syyttää! Oma esitykseni käsitteli ”luonnonhistoriallista Suur-Suomea”, aihetta josta puhuin myös Baltian oppihistorioitsijoiden kokouksessa tammikuussa; se oli alun perin merkitty luonnonhistorian sektioon, mutta koska se oli epähuomiossa sijoitettu aikaan, jolloin en vielä ollut saapunut Meksikoon, se voitiin kätevästi siirtää seuraavalle päivälle ”tieteen ja yhteiskunnan” sektioon.

Kongressin yhteydessä pidettiin myös kahdessa erässä IUHPS/DHS:n kokous. Ehkä tärkeimmät ratkaisut olivat uuden johtokunnan vaali sekä seuraavan kongressipaikan määrääminen. Jälkimmäisessä olivat vastakkain Budapest ja Peking, tai kuten nykyään sanotaan, Beijing, ja jälkimmäinen voitti selkeästi, kenties siksi että kiinalaiset olivat yrittämässä jo kolmatta kertaa. Heidän riemunsa oli ymmärrettävä, kun samana päivänä tuli vielä tieto vuoden 2008 olympialaisten saamisesta samaan

paikkaan. Johtohenkilöiden vaali oli yllätyksellisempi, kun ainoana ehdokkaana presidentiksi oli aikaisempi varapresidentti, turkkilainen professori Ihsanoglu, ja pääsihteeriksi kongressin keskeinen järjestäjä, meksikolainen professori Saldaña. Varapresidentiksi tuli niin ikään odotetusti kiinalainen professori Liu Dun, jolle ilmeisesti päävastuu seuraavasta kongressista lankeaa, eikä muukaan johtokunta tuottanut yllätyksiä, jollei yllätykseksi lasketa sitä, että mukaan tuli ensimmäistä kertaa yksi naisjäsen, tanskalainen professori Kirsti Andersen Aarhusin yliopistosta, tai sitä että egyptiläinen professori Hafez valittiin uudelleen johtokuntaan, vaikka hän on jo täyttänyt 89 vuotta – eikä osallistunut kokoukseen.

Kongressiin oli sovitettu myös Tieteenhistorian Kansainvälisen Akatemian kokous, johon liittyi perinteinen illalli-

nen. Ennen itse kokousta oli kolmiosainen luento (professorit Cappelletti, Fantini ja Jacquart) Euroopan oppihistorian suuren hahmon, keväällä 2000 edesmenneen kroatialaisen professori Mirko D. Grmekin muistoksi – hän piti 1988 Suomen Oppihistoriallisen Seuran ensimmäisen Jaakko Suolahti-luennon ja valittiin myös seuran kunniajäseneksi. Varsinaisen kokouksen tärkeimpiä ratkaisuja oli Oxfordissa toimivan professori John Heilbronin valinta presidentiksi, ja saattaa olla että akatemiassa tapahtuu hänen aikanaan tiettyä uudistumista; varsinaisten jäsenten ja kirjeenvaihtajajäsenten välisen eron poistamisesta oli jo puhetta. Muutenhan tämä kansainvälinen oppihistoriallinen yhteisö toimii lähinnä joidenkin julkaisujensa kautta, ja arveltiin että hiljakkoin julkaistu Ranskan kuninkaallisen tiedeakatemian 1600- ja 1700-luvun julkaisujen kriittinen luet-

telo saattaisi tuoda akatemialle jopa kaivattuja lisätulojakin.

Kun México aikanaan valittiin kongressipaikaksi, nousi myös hienoisia epäilyjä siitä, pystyvätkö isännät todella järjestämään tämän kokouksen. Epäilyt kuitenkin haihtuivat: järjestelyt sujuivat mainiosti, Meksikon folkloristisen baletin esitys oli suurenmoinen, ja illanvietossa, ”meksikolaisessa fiestassa”, oli hauskaa. Pari viikonlopun vapaapäivää kongressin jälkeen antoi tilaisuuden tutustua myös Meksikon vaikuttaviin kulttuurimuistoihin – niin intiaanien kuin espanjalaistenkin ajoilta – ja jopa kiivetä Teotihuacanin pyramidille. Ja niille jotka ihmettelevät, miksi lähteä heinäkuussa Meksikoon, voi vain todeta, että siellä – México sijaitsee 2200 metrin korkeudessa – oli selvästi viileämpää kuin Suomessa samaan aikaan.

Anto Leikola